

סכך להודות סגבי רבינו אליעזר פאפו זע"א, מח"ס "פלא יועץ" ועוד

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו ז"ע, מח"ס "פלא יועץ" לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

חג השבועות תשפ"ג

בה, שמתרבה הקפידה ושנאה ותחרות אם מכבד לאחד ואינו מכבד לאחר, או אם אינו מכבד לעניים אשר בשכונת העשירים, או אפילו שלא בשכונתם איבא קפיא, וחושיני גם כן מחטאת, כי ה' יריב ריבם ותובע עלבונם, שהם מתדבאים ומתדעמים ואומרים, אם היה לנו ממון, גם אנחנו היינו מכבדים.

הנה כי כן מה טוב ומה נעים אם יוכל אדם לפטר את עצמו ולומר ונקח, וישב בביתו בנחת ויעסק בתורה כפי ידיעתו דבר בעתו, ויעשה סעדתו, וישן שנתו, ולא יאבד מנוחתו, וירבה שמחתו, כי השעה צריכה לכה. ששון ושמחה ושיגה, ונסו וגו' ואנחה, לקיים מה שאמרה תורה (דברים טז, יד) ושמחת בנחה, ויתן אל לבו דברים המעוררים שמחה של מצוה, ולא שמחה של הוללות כפסילים המרבים לשנות יין ושכר, ויתנו בקולם קול עז בשירי גויים ושירי עגבים, ויהי שלשם מצוה אומרים שעושים, אבל זהו עצת יצר הרע, עברה היא בידם, ה' הטוב יכפר בעד.

אבל המישרים ארחותם ויתנו אל לבם דבר בעתו, על מה הימים נזכרים ונעשים, ומה הגיע על ישראל בימים ההם בזמן הזה, ויעמיק במחשבות טהורות מה טוב חלקנו אשר בחר בנו מלך מלכי המלכים הקדושים ברוך הוא מכל העמים, וחבה יתרה נודעת לנו, ולא זו מחבבנו, ונתן לנו ימים טובים, אשר בהם משפיע על נפש רוח נשמה שפע קדשה וטהרה, ורצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל עם בחירו, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, עד שצננו לשמח ביום טוב, ולמצוה יחשב לנו, וקובע לנו שכן וכהנה רבות, הוש טף מתוק מצוה, קזאת וקזאת החי ויתן אל לבו ויעמיק במחשבתו באופן שאי אפשר שלא לשמח.

ובכלל מצות היום לשמח לב אשתו ובניו כפי כחו וכפי הראוי להם לפי רצונם. ואמרו בש"ס (סוכה כז): משבח אני את העצילנים, שאין יוצאים מביתם ברגל דקתיב (דברים יד, כו) ושמחת אתה וביתך, ולא יפה עושים אותם שפועדים בבית חבריהם ביום טוב ומניחים את נשותיהם וילדיהם בביתם היחידים, ובודאי צער הוא להם, וראוי לאדם שיבטל קצת רצונו מפני רצונם.

והו בכלל לשמח לב עניים ואביונים קדם כל יום טוב כפי כחו, וידוע כמה הקמירו בזה הקדוש על זה ואמרו, שהקדוש ברוך הוא מכבד את העניים ביום טוב, ואם רואה שאין להם במה לשמח בוכה עליהם. ועוד אמרו, ואי איהו חדי בלחודוהי ולא יחב למסבגי, ענשה סגי דלא יחב חידו לאתרא - [ואם הוא שמח לבדו ואינו נותן גם לעניים ענשו רב שאינו נותן משמחתו לאחרים]. עליהם כתוב (מלאכי ג, ב) וזריתי פרוש על פניכם, פרוש חניכם, עין שם. ולכן לא יעבר מלתן לעניים בכל יום טוב כבפרת ה' אשר נתן לו, ויירא ויפחד ולא יתרצה במעט שנותן, כי לפס גמלא שיתנא - [לפי כחו של הגמל כך מעמיסים עליו] (כתובות סז), ואז ישמח לבו ויגל כבודו, ולא תאנה אליו רעה, ונגע לא יקרב באהלו, והיה שלום בחילו.

ובכלל מצות היום מה שאמרו רבותינו זרונים לברכה (מגילה ד) שמשה תקן להם לישאל שיהיו דורשין הלכות חג ביהו, ואם תביבין דברי סופרים וצריך לזהר ביהו, כל שבו וקל וזמר תקנת משה רבנו עליו השלום, והמצוה הזאת מטלת על התלמידים חכמים לדרש ברבים, ולתן חלק לה' בעלות המנחה בדרך בעתו דינים ומוסר, ועל שאר עמא חייבא רמיא, שיהיו באים לשמח על מנת לשמח ולעשות, ויקבלו שכן טוב על השמיעה ועל העשיה, וכזה יהיה חג לה', וישמח ה' במעשיו.

חג השבועות הוא חג קדוש מאד, אשר בו קדשנו השם ויתברך בתורתו ומצותיו ובהו כנו מכל העמים להיות לו לעם סגלה, ואי לאו האי זמא דקא גרם [אלולא היום הזה שהוא הגורם למעלותינו], פסדס היינו לעמרה דמינו וחקות שמים וארץ לא נתקנמו, באפן שראוי לשמח ביום הזה. ואי אפשר שלא לשמח, כי טוב לנו טובת התורה והמצוות מכל טובות העולם הזה ומכל חיי העולם הבא. וקריאת התורה בליל עצרת בסדר המתקן מרבנו האר"י ז"ל היא נפלאה ועושה רשם למעלה, קשוטין אל השכינה.

אשרי ילוד אשה שזכה לכה אשר מלך העולם אים ונורא, מלך גדול אשר לגדלתו אין חקה, המשילו במעשי דיו, ורוכב שמים בעזרו, וישאל עושה חיל ומוסיף כח בפמליא של מעלה, על זאת יגל יעקב ישמח וישאל בעושו יעלו חסידים כבוד ויהיו רק עסוקים בסדר הלמוד כל הלילה, אל דמי להם, בשפה ברורה בראה ואהבה ושמחה רבה יותר ויותר ממוצא שלל רב, בתת לב מה נעשה בשמים ממעל על ידינו, ומה הימים האלו ומה הגיע אלינו. ובכן עושה אלה הנה שכתו אתו, בני סמיכי ותיי אריכי ומזוני ריחי [-זוכה לבנים בעלי הזרע היום ארבים ופרנסה בשפע] כמו שכתוב בזה הקדוש (פרשת אמור דף צח).

ולפי גדל השכה שממנו נדע שעושה נחת רוח גדול למעלה, לו כח יגבר איש להעביר שנה מעיניו ולהיות ער כל הלילה, ובלבד שלא יהא יושב ובטל או מדבר דברים בטלים או אסורים עם המעלה עשן בפיו, כי עושה אלה, השנה הנאה להם והנאה לעולם, אבל עבדי ה' העומדים בבית ה', בלילה הזה לה', צריכים להיות עוסקים בתורה כל הלילה בלי הפסק, ולפס צערא אנרא, והוא תקון גדול לפגם הראות שפגם בראותו ראיות אסורות, בגון נשים ואלילים, ועל אשר פגם בכמה לילות, עמל וכעס שהיה נעור להכעיס את בוראו בשחוק וקלות ראש וכהנה רעות. והכל הולך אחר החתום שיתגבר פארי להיות ער בשעת קריאת שמע ותפלה, שאם לא יוכל עמו, יותר טוב שינח מעט בלילה, או ישכב כל הלילה, ולא יקרא קריאת שמע ותפלה כשהוא מנמנם.

ויאחז צדיק ארחות צדיקים לטבל במקוה טהרה באשמרת הבקר כי סודה רם ונשא וקונה הארה וקדשה וטהרה לנפשו. ואחר התפלה יאכל משמנים וישתה ממתיקים כפי כחו לכבוד היום כי קדוש הוא, והכל מודים בו דבעינן נמי לכם (פסחים סח). ואחר שינח מעט יחזר ללמוד, כי חביבה תורה ובפרט בשעתה ביום נתינתה. ומה טוב, דבר בעתו, לשפך נפשו בימים האלה ובזמן הזה שיזכה הוא ובניו לכתרה של תורה, ללמוד וללמד לשמח ולעשות.

ידוע מאמר רבותינו זרונים לברכה שאמרו (ירושלמי שבת סוף פרק ט"ו) לא נתנו שבתות וימים טובים לישאל אלא לעסק בתורה. והו בעוון בדורות הללו לא נתנו ימים טובים אלא לעמל ויגיעה לסובב בהרבות קריה לברך מבית לבית, וכשהוזר לביתו הוא עיף ונגע, עד שאינו נהנה מסעדתו, ונמצא שלא היו ימים טובים אלא מי ענות אדם נפשו, ואפשר שיותר מנוחה יש לאדם ביום תשעה באב מביום טוב. ועברה גורת עברה, בטול תורה והרבות דברים בטלים ואסורים. ועוד

ועו כי פסוקי אשת חיל הם לשבח התורה דבה משתעי קרא, ראיתי לכתב מה שרמזתי בהם. ויראה לקרש על פי הקדמות רבותינו זכרונם לברכה, ונאמר על סדר הפסוקים.

"אשת חיל", היא התורה שנקנית בארבעים ושמונה דברים (אבות פ"ו מ"ה) כחושבן חיל. מי ימצא, ורחוק מפנינים מקרה, על פי מאמר רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נה.) על פסוק (דברים ל"ב) "לא בשמים היא", ו"לא מעבר לים", כי התורה לא תמצא בגסי הרוח ולא בכל מי שמרבה בסוהרה. וזה אמרו "מי ימצא", מי שמששים עצמו כאון ואומר מי אנכי, "והתקמה מאון תמצא" (איוב כח יב), ורחוק ממי שמתעסק בפנינים מקרה.

"בטח בה לב בעלה" שאפלו אם יהיה "שכל לא יחסר", והוא על פי מה שאמרו במדרש (תנחומא פ' תקת פ"ב) על כמה סוחרים שהיו הולכים בספינה, והיה בתוכם בספינה חכם אחד, ושאלו ממנו היכן מנחת הסוחרה שלו, והיה קמשיב שהיא מנחת במקום שאין הדי שולטת בו, והיה כמצחק בעניניהם. לימים, באו שוללים על הספינה ושלו כל אשר בה, וכל האנשים אשר בתוכה נשארו בעוהם ובהסר כל. וכאשר הגיעה הספינה לנמל, והיה אף יצוא וצא חכם, והקמות בחוץ תרעה, ואנשי העיר נסבו אותו וניטלוהו ונישאוהו לכל לראש, וקבדו עשו לו, והסוחרים אשר היו בספינה בכו ויתחילו לו לצוות עליהם לאנשי הקהל למען ירחמו עליהם על פת לחם, וכן עשה. אז אמר להם, הלא אמרתי אליכם שסוחרתי מנחת במקום שאין הדי שולטת בו.

"גמלתהו טוב ולא רע" שעל ידי התורה גמלתהו טוב - הוא יצר הטוב, ולא רע - יצר הרע, כי התורה תכליו ליצר הרע, אם פגע בה מגזל זה משכחה לבית המדרש (קידושין ל:) וכלה גרש וגרש הרע שבו. ועוד, "כל ימי חייך", שכל ימיו יהיה נקרא חי, שהצדיקים נקראים חיים (ברכות יח.). ולא פרשעים שאפלו בחייהם קרויים מתים.

"דרך צמר ופשתים" דהינו טעם אסור השעטנא, והוא כדי שלא יתעברו מנחת קון והכל, כי קון הביא מפרי האדמה זו פשתן, והכל הביא גם הוא מבכורות צאנו הינו צמר, וכתוב (בראשית ד ד) "וישע' אל הכל ואל מנתנהו ואל קון ואל מנתהו לא שעה". והטעם הוא (פרקי דרבי אליעזר כ"א) כי קון הביא מן הזבורות והכל הביא מן העדיות, ועל ידי דרשה זאת, "ותעש בחפץ פניה", מה שעושה ונדיו תביאנה נדבה לה - יעשה בדרך הטוב והמקנה, ומה שהוא חפץ יותר.

"ויהיה פאניתי סוחר", תרגום סוחר הוא טובב (עי' בראשית כג יז), והם הספנים הסוברים את העולם, ואמרו בגמרא (קידושין פב.) הספנים רבם חסידים, כי המה ראו מעשיהו ונפלאותיהו במצוהו, וזה בעצמו ושיג על ידי התורה. "ממנהק תביא לחמה", ממה שממנהק את עצמו מן העברה תביא לחמה, נוהגים לו שכן בעושה מצוה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי קדושין פ"א ה"ט) על פסוק (תהלים קיט ג) "אף לא פעלו עוליה", מעלה עליהם הכתוב כאילו בדרךיו הלבנו. "ותקם בעוד לילה", אמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין סה.) לא אברי סירה אלא לגרסא - לא נבא הלילה אלא ללמוד. ועל ידי למוד התורה "ותנתן טרף לביתה", שממנה ניצוצות הקדשה, שאמרו המקבלים שהם רפ"ח ועם הכולל ט"ר, שעל ידי התורה מקבר ניצוצות הקדשה, וזה שמו לו "לביתה", הוא עולם הבא הנקרא בית. "וחק לנעוריהו", מזה וזכרוןה לזמן שהוא נענע מן התורה ומצות שהיא אחר המיתה, כמו שאמר הכתוב (תהלים פח ו) "במתים חפשי", וחק הוא לשון מזון, כמו שאמר הכתוב (משלי ל ח) "הטרפני לחם חקי".

בא וראה מעלת ושרא על ידי התורה, שאפלו "זקמה שדה", שחשב לעשות מצוה שהיא לנגן עין הנקרא שדה אשר ברכו ה' (בראשית רבה פ' סה כב), "ותקנהו" - מקרשה למעשה ולקוח שכן (קידושין מ.) אף בתנאי שמתחשב לעשות מצוה ומצטרע עליה מתי יבוא לידו לקומה, וכשיבוא לידו ומפרי כפיה של המצוה "נטעה כרם", שמקום אותה בפעל.

"הקנה בעז מתניה", שעל ידי התורה הנקראת עז כמו שאמר הכתוב (תהלים כט יא) "ה' עז לעמו יתן", "ותאמץ ורועיהו" להלחם בה כנגד יצר הרע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל:) משכחה לבית המדרש.

"טעמה פי טוב סחרה", אשר בסבתה "לא יבכה בלילה נרה", שתלמיד חכם אין אור של זיהנם הדומה ללילה שולטת בנשמתם (חגיגה כז.) הנקרא נה, כמו שאמר הכתוב (משלי כ כז) "גר ה' נשמת אדם", ויש שטעמו ונחנה דבר זה, כמו רבי יודא חרדי שקיה, דרדיק נפשיה ולא שילט ביה נורא (בבא מציעא פה.).

"ודיה שלחה כפישור", שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה (קידושין מ:) וכשר לכב. ו"כפיה תקכו פלך", שזכותו מנג על העיר, הוא הודך הוא זונה הוא הדרה (לקוט שמעוני רות תרא),

כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית כד:) כל העולם כולו נאון בשביל חנינא בני, וזהו "פשה פרשה לעני ודיה שלחה לאביו", שזכותו נאונים.

"לא תירא לביתה משלך", "לביתה" - הוא עולם הבא, "משלך" - הוא זיהנם של שלך, "כי כל ביתה" - הוא הגוף, "לבוש" חלוקה דרבנן - לבוש המצות, "שנים" - משני יצרים, שמקום מה שאמר הכתוב (דברים ו ה) "בכל לבבך" - בשני יצריך (ברכות פ"ט מ"ה).

אמנם צריכה להיות גדולה תשובה, "מרבדים עשתה לה" - מרדים, במסתרם תבנה נפשו בד קרש, שעל ידי זה יהיה "שש" ושמה, שאפלו "וארמון" - אדם הדיו, תהיה "לבושה" כזבית. ומעלת התשובה ליחיד למדנו מדוד המלך עליו השלום (עבודה זרה ה.), ולזה שרף לבנותו בעלה של תשובה. ומהיכן למדנו גדל המעלה? הוא מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ל.) כשבא להכניס שלמה המלך עליו השלום את הארון בהיכל הקדש, ננגלו השערים, ואמר עשרים וארבע רגות ולא נפתחו, עד שאמר "זכרה לחסדי דוד עבדך" (דברי הימים ב ו מו), ואז נפתחו, ונחפכו פניהם של שונאי דוד כשולי קדרה.

וזה אמרו "נודע בפערים בעלה" של תשובה, "בשבתו עם זקני ארץ" אשר מזמן רב היו טמונים בארץ שהוא אחר פטירתו.

ואפלו אם יבוא לידי עני מקום את התורה מעני, ולא מפני זה יבטל מן המצות, אפלו אם יצטרך למר בגדיו, כדאשבחן (מגילה כז.) פרב הונא שמר הגורו בשביל יון לקדוש, וזה אמרו "סדון עשתה ותמרו ותגור נתנה לכנעני", הוא סוחר מוכר היין. אבל כל המקום את התורה מעני סופו לקומה מעשר (אבות פ"ד מ"ט) וסוף הכבוד לבוא, זה מתן שכרם בעולם הזה והקדו קמת לעולם הבא, כאשר ארע לרב הונא גופיה (מגילה כז.) דאמר ליה רב, יהא רענא דתוטם בשריא וקנים ביה.

וזה אמרו "עז וחדר לבושה", מלבד ממה ש"ותשחק ליום אחרון" הוא עולם הבא.

"פיך פתחה בחכמה" ללמד האדם דעת ויראת ה', כי לא ללמד על עצמו לבד יצא אלא ללמד על הכלל כולו, "ותורת חסד על לשונה", שעושה עמהם חסד גדול שמביאם לחיי העולם הבא.

"צופיה חליבות ביתה", ממה שצופה ומבטי כי הולך הוא ומתקרב אל המיתה כי שם ביתו, ו"לקחם עצלות לא תאכל", כל אשר תמצא ידו לעשות בכחו הוא עושה.

וכיון שכל כך גדלה מעלת התורה, "קמו בניה ויאשריה בעלה ויהללה".

"דבות גנות עשו חיל", הרבה בגנים נעשים על ידי המזון, כמו "עשה לי את החיל הזה" (דברים ח יז), "ואת עלית על כללה", כי תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שצאמר (ישעיהו נד יג) "ורב שלום בגינך" - אל תקרי בגינך אלא בוגיך (ברכות סד.).

"שקר חחן והכל יופי אשה יראת ה' היא תהלל", כי הנה רבותינו זכרונם לברכה (פרקי דרבי אליעזר פ' ל"ד) משלו לאדם בבואו לדיון ביום המיתה, כמי שיש לו שלשה אהובים: הראשון אצלו במעלה וחסידות יותר מן הכלל, והשני גם הוא חביב אצלו אבל לא כמו הראשון, והשלישי רוע אצלו מעד השני.

ויהי היום נודמן לו דין ומשפט אצל המלך, אשר לא ידע מה יהיה משפטו אם למנות אם לחיים. ויהי כי נקרא ונקרא לבוא אל בית המלך, הלך לו אצל אהובו הראשון לילך עמו להליץ טוב בעדו וללמד עליו זכות. ויען ויאמר: לא אוכל לקום מפניהו, ואפלו כל הרוחות שבעולם אין מזוין אותי ממקומו. וילך אל השני ויאמר לו: אני ארד עמך ואעשה לה צוהא בדרך עד הגיעך אל בית המלך, ומשם ואילך אתה לברך תשא, כי אין לבוא אל שער המלך. וילך אל השלישי, ויען ויאמר לו: אנכי אלק עמך ולא אעבדך עד אשר אם עשיתי כל טעדיך להליץ טוב וללמד זכות עליה.

והנמשל הוא, כי האדם יש לו שלשה אהובים: ראשון שבראשון הוא המזון, ובשעת פטירתו אינו זן ממקומו. והשני הוא אשתו ובני ביתו, ואין מליון לו לאדם אלא עד הקבר. והשלישי הוא התורה, ו"בהתהלכה תנחה אותך" (משלי ו כב) "בשכבך" בקבר "תשמר עליך" (אבות פ"ו מ"ט), ומלמדת עליו זכות.

וזה אמרו "שקר החן" - הוא המזון, אשר נושאת חן בעיני כל רואיה, "והכל יופי" - זו אשה, כי אין אשה אלא יופי (בתובות נט.), אשר לא יועילו ולא יצילו ואין עומדיו לו לאדם בשעת דחקו, "אשה יראת ה'" היא התורה "היא תהלל", כי היא ההולכת קדמת אשור ומלמדת עליו זכות. ומה הלשון אומרת? "תנו לה מפרי ידיה" שמעוררת זכות, תנו לה להנשמה מפרי ידיה שכן תורה ומצות. ומפני כל המעלות הנאמרים בשבח התורה - "ויהללה בשערים מעשיה", שני שערים, שני עולמות, עולם הזה ועולם הבא.

אורות אלים

ספרו של רבינו אליעזר פאפו זיע"א בהוצאה מפוארת עם ציונים מקורות והוספות רבות.

בית תפילה

ספרו של רבינו אליעזר פאפו זיע"א עם הוספות מכתב יד המחבר בהוצאה מפוארת עם ציונים מקורות והוספות רבות.

להשיג בחנויות הספרים ובפלאפון 052-7674242

אורות פלא